

Editoriál

Časopis Psychiatria – Psychoterapia – Psychosomatika na prahu tretej dekády.

Stručná bilancia a smerovanie

Marián Bernadič, Pavel Černák, Ivan Dóci, Helena Bernadičová

Časopis psychiatrov, psychoterapeutov a psychosomaticky orientovaných lekárov na Slovensku naplnil 21. ročník od svojho vzniku r. 1994. Vznikol z podnetu profesora MUDr. Jozefa Pogádyho, DrSc., pri príležitosti 70. výročia založenia Psychiatrickej nemocnice v Pezinku. Časopis vznikol aj ako potreba vytvoriť publikačný priestor pre psychiatrickú obec na Slovensku, pretože prakticky všetky odborné lekárske časopisy ostali po rozdelení Česko-Slovenska v Českej republike. Skutočnosť, že dnes môžeme zhodnotiť prekonanú cestu, hovorí o úspešnom projekte. Časopis reaguje citlivo na potreby psychiatrickej obce, našiel si svoje miesto v systéme postgraduálneho vzdelávania. Od roku 2011 vychádza v elektronickej podobe (<http://www.psychiatria-casopis.sk/psychiatria/kontakt.html>). Časopis je zaradený v databáze Bibliographia medica Slovaca (BMS) a v citačnej databáze CiBaMed.

Druhé desaťročie časopisu sa naplnilo s oslavami 90. výročia založenia PN Ph. Pinela, ktoré sa konali pred Vianocami 2014 a ktoré podrobne mapujeme v predchádzajúcom čísle (č. 3-4/ 2014). Spolu s oslavou života a práce v nemocnici sme si pripomenuli aj neľahkú – ale úspešnú a prospešnú - cestu nášho časopisu.

Časopis sa menil s potrebami a charakteristikou okruhu čitateľov, pre ktorých vychádza. Postupne sa transformoval z pôvodnej „Psychiatrie“ na „Psychiatriu – psychoterapiu – psychosomatiku“. Stal sa časopisom nielen psychiatrov, ale aj psychoterapeutov a psychosomaticky orientovaných lekárov na Slovensku. Sme radi, že od roku 1998 časopis vychádza v spolupráci s Psychiatrickou spoločnosťou Slovenskej lekárskej spoločnosti a od roku 2007 je aj časopisom Slovenskej psychoterapeutickej spoločnosti a Psychosomatickej spoločnosti SLS. Meniace sa podmienky – najmä ekonomické – viedli k tomu, že r. 2010 vyšlo posledné číslo v klasickej tlačenej forme. Treba dodať, že časopis dostávali všetci členovia PS SLS, ktorí boli evidovaní

v členskej základni SLS. Už náklady na distribúciu časopisu prevyšovali naše reálne možnosti, ktoré sme zabezpečovali hľadaním vhodných sponzorov. Nové možnosti priniesla doba počítačových technológií a informačných sietí. Elektronická verzia časopisu – od prijatia rukopisu, komunikácie s recenzentmi aj autormi, spracovanie časopisu bez použitia čo i len jediného listu papiera, až po jeho prezentáciu na webe a reálnu dostupnosť pre čitateľov, hodnotíme ako naozajstnú informačnú revolúciu. Každý náš čitateľ, ktorý má prístup na internet, nosí vo svojom počítači, tablete alebo dokonca mobilnom telefóne celú knižnicu kníh a časopisov, medzi nimi aj náš voľne dostupný časopis. Sme radi, že môžeme ponúknuť užívateľom aj staršie ročníky časopisu.

Ciele práce

Keď vychádzal časopis v tlačenej forme prakticky sme nemali možnosť overiť si „čítavosť“ publikovaných článkov. Čitateľská odozva v podobe listov redakcii, prípadne iných doplnkových publikácií alebo diskusií bola naozaj zriedkavá. Dnes je to však iné. Webová stránka časopisu, ktorú prevádzkujeme s pomocou firmy Pfizer, nám dovoľuje registrovať každý vstup na stránku časopisu, každý vstup na jednotlivé publikované materiály. Teda registrujeme „vstupy“ – nie dôkladné prečítanie celej práce. Toto chceme zdôrazniť, aby naše štatistiky a závery neboli pochopené nesprávne. **Chceme ponúknuť pohľad – spätnú reakciu – našich čitateľov na našu redakčnú prácu.** Aj nás ohromil počet 513 024 „vstupov“ na webovú stránku nášho časopisu za sledované obdobie! Zverejnili sme spolu 486 prác. Priemerne na jednu prácu to bolo 1055,6 „vstupov“ alebo „klikov“ – bez ohľadu na druh a tému práce. Práce, ktoré mali viac vstupov, môžeme považovať za žiadané, hľadané a teda úspešné.

Materiál a metodika

V časopise uverejňuje recenzované odborné pôvodné práce, prehľadové práce, kazuistiky, klinické aj experimentálne práce, prinášame skrátené publikácie prezentovaných prác na rôznych konferenciách, úvahy, správy, laudácie

Redakcia časopisu Psychiatria, psychoterapia, psychosomatika, PN Ph. Pinela Pezínok, II. psychiatrická klinika LF UPJŠ, Košice, LF UK, Bratislava

Adresa pre komunikáciu: prof. MUDr. Marián Bernadič, CSc., Ústav patologickej fyziológie, LF UK, Sasinkova 4, 811 08 Bratislava, e-mail: marian.bernic@fmed.uniba.sk

a rozlúčky (kronika), správy z odborných podujatí a recenzie nových knižných publikácií. Téma publikácií je daná zameraním časopisu na oblasť klinickej psychiatrie, psychofarmakológie, psychoterapie, psychosomatiky, sociálnej psychiatrie, psychopatológie a neurobiológie duševných stavov.

Štatisticky sme vyhodnotili počet „vstupov – klikov“ na publikované práce na našej webovej stránke, ktoré sa evidujú pomocou automatického počítadla pri každej publikácii. Opakovane zdôrazňujeme, že nemôžeme každý vstup na webovú stránku nášho časopisu hodnotiť ako „prečítanie celej práce“, ale zatiaľ nemáme technické možnosti vyhodnotiť napr. dĺžku zotrvania na otvorenej stránke, presne overiť, či návštevník stránky „študoval“, alebo „hľadal“, prípadne iba sledoval „zaujímavé kľúčové slová“, ktoré naša stránka ponúka. Vieme, že táto možnosť existuje a veríme, že v budúcnosti ju budeme môcť využívať.

Výsledky

Pre redakciu je veľmi zaujímavé komplexné zhodnotenie prínosu časopisu pre čitateľskú obec. Vychádzame z predpokladu, že užitočné informácie si otvárajú cestu k užívateľom, že použiteľný zdroj je čitateľmi vyhľadávaný. Preto sme hodnotili podľa počtu „návštev“ nielen záujem o danú informáciu, ktorú prináša publikácia, ale aj druh použitej publikácie. Samozrejme limitácií sme si vedomí, ale napriek tomu prinášame štatistiky, ktoré sú pre nás zaujímavé a na základe ktorých chceme pristupovať k tvorbe časopisu v budúcnosti.

Najskôr sa pozrime na najviac navštevované čísla nášho časopisu za posledných desať rokov (2005-2014). Poradie (počet klikov) s uvedením citácie čísla časopisu, kľúčovým slovom a autorom sú uvedené v tabuľke 1.

Tabuľka 1. Prehľad najčítanejších čísel časopisu Psychiatria – psychoterapia – psychosomatika za desať rokov (2005-2014), bez ohľadu na dĺžku ich zverejnenia na webe.

Citácia	Počet prečítaní	Téma	Najčítanejšia práca (téma, autor)
2006 č. 3-4	62588	Vzťah, terapia	10708 Validácia (Tavel)
2010 č. 3	37590	Porucha osobnosti	12817 Hraničná porucha (Trokanová)
2009 č. 1	36725	Stigma, suicidálna	10312 Závraty (Hašto)
2013 č. 1	29876	Vzťahová väzba	12351 Posttraumat (Mrowetz)
2009 č. 3	23404	Vzťahová väzba, tianeptín	2965 Vzťahová väzba (Hoger)
2007 č. 2-3	22981	Osobnosť, rodič, správanie	5509 Teória osobnosti (Hrubý)
2006 č. 1-2	22 333	Sebavedomie, psychoedukácia	1892 Psychoedukácia (Kozoň)
2010 č. 2	21989	Depresia, agresivita	3477 Agresívny pacient (Čerňanová)
2008 č. 3	21227	Alkoholizmus, násilie, kvalita života	2374 Kvalita života (Švehlíková)
2008 č. 2	21093	Schizofrénia, alkohol, depresia	7640 Depresia th (Múdra)

Je len logické, že „čitavosť“ pri sumarizácii vstupov je vyššia pri číslach, ktoré sú už niekoľko rokov na webe oproti najnovším číslam (napr. č. 3-4, 2014), ktoré sme „zavesili“ na web len pred niekoľkými týždňami. Ale aj pri takomto skreslení štatistika naznačuje oblasti záujmu čitateľov. Vynárajú sa témy, ktoré by sme chceli v budúcnosti vybrať do tzv. vyžiadaných prác. Výrazným spôsobom sa potvrdilo, že uverejňovať práce, ktoré boli prednesené na odborných podujatiach je správne (tzv. short communications). Má to nielen informačný dopad – najnovšie informácie sa dostávajú k širokej čitateľskej odbornej verejnosti, ktorá má okrem základnej informácie aj ďalšie doplnkové informácie, ktoré odzneli v rámci odborného stretnutia, ale aj ten, že

každý autor je na základe vyžiadania redakciou motivovaný pripraviť odbornú alebo vedeckú publikáciu, ktorá je nielen jeho odbornou prezentáciou, ale aj osobným vstupom do autorskej databázy. Neodvážujem sa zhodnotiť skutočnosť, že niektoré práce čítalo viac ako 10000 čitateľov, že niektoré čísla si otvorilo viac ako 50000 záujemcov. Išlo o krátkotrvajúce „hľadanie“ alebo štúdium? Dnes na túto otázku nemôžeme odpovedať. Verím však tomu, že moderná technológia nám pomôže pri budúcej bilancii zodpovedať aj tieto otázky.

Z hľadiska analýzy jednotlivých prác a ich „úspešnosti“ u čitateľov je poradie mierne modifikované oproti poradiu v prvej tabuľke (tab. 2).

Tabuľka 2. Prehľad najčítanejších prác v časopise Psychiatria – psychoterapia – psychosomatika za desať rokov (2005-2014), bez ohľadu na dĺžku zverejnenia na webe.

Počet prečítaní	Názov práce (autor)	Citácia
12817	Hraničná porucha osobnosti a mentalizácia (Trokanová)	2010 č. 3
12351	Posttraumatická stresová porucha po pôrode (Mrowetz)	2013 č. 1
10708	Validácia – th prístup k starým demenčným pacientom (Tavel)	2006 č. 3-4
10312	Závraty – príčiny, dg, terapia (Hašto)	2009 č. 1
7640	Kognitívno behaviorálna liečba depresie (Múdra a Bulmanová)	2008 č. 2
5509	Základy teórie osobnosti podľa R.C. Clonningera (Hrubý a spol.)	2007 č. 2-3
4423	Reminiscenčná terapia (Mačkinová)	2009 č. 2
3582	Schizofrénia a mesiac narodenia (Janík a spol.)	2008 č. 2
3477	Agresívny pacient z aspektu ošetrovateľstva (Čerňanová)	2010 č. 2
3251	Kognitívne behaviorálna terapia (Magurová)	2006 č. 3-4
3215	Gestalt psychoterapia (Rektor)	2006 č. 3-4
3069	Aktívna imaginácia včera a dnes (Chodúr)	2010 č. 1

V rámci tohto prehľadu nie je zaujímavé len to, že z najčítanejších čísel sa do prehľadu dostalo aj niekoľko prác (napr. 2006 č. 3-4), ale počet vstupov vyznačil aj témy, ktoré čitatelia vyhľadávajú: porucha osobnosti, závraty, kognitívno behaviorálna terapia, reminiscenčná terapia, schizofrénia, Gestalt terapia, imaginácia, ale aj agresívny pacient, ošetrovateľstvo, liečba depresie, demencia, problematika súvisiaca so starobou a samozrejme mnoho iných. Do tabuľky sme zaradili len tie publikácie, ktoré prekročili 3000 vstupov. Pre hlbšiu analýzu využijeme však aj práce (viac ako 20), ktoré zaznamenali viac ako 2000 vstupov.

Keď analyzujeme práce podľa zaradenia (prehľadové, klinické, experimentálne, kazuistiky) ukazuje sa, že v našom časopise sa objavuje najmenej tzv. experimentálnych

prác. Experimentálne práce sa vo vedeckej literatúre považujú za tie najdôležitejšie, tie, ktoré udávajú smery vývoja. Je to zrejme obrazom toho, že naši čitatelia sú z najširšej praktickej lekárskej a zdravotníckej obce, že klinickí pracovníci, ktorí pracujú na klinikách a vo výskumných ústavoch publikujú svoje vedecké práce v impaktovaných a v karente registrovaných časopisoch. Naš časopis poskytuje odborné a vedecké informácie najširšej skupine psychiatrov, psychologov a ďalších pracovníkov, ktorí tieto informácie potrebujú pre výkon klinickej praxe. Záujem o informácie, ktoré v časopise prinášame, je podčiarknutý počtom návštev na našich stránkach (tab. 3). Na druhej strane musíme vyvinúť maximálnu snahu, aby sme prinášali aj najnovšie vedecko-výskumné poznatky z domácich aj zahraničných vedeckých pracovísk.

Tabuľka 3. Štruktúra publikovaných prác v časopise Psychiatria – psychoterapia – psychosomatika za desať rokov (2005-2014).

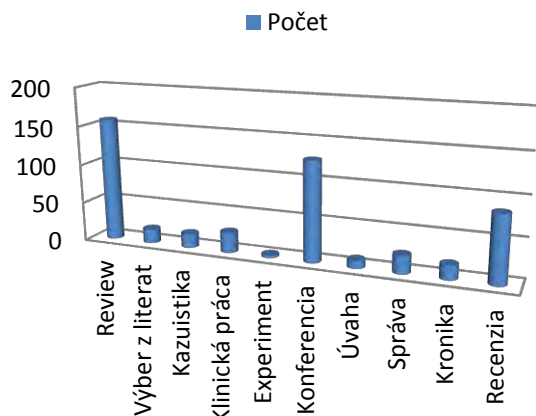
	Prehľadová práca	Výber z lit.	Kazuistika	Klinická práca	Exper. práca	Konferencia	Úvaha	Správa	Kronika	Recenzia
P	158	18	18	26	3	127	10	23	18	85
S	221446	34002	25301	30150	1585	84090	11314	22553	12133	70450
Pr	1401,5	1889	1405,6	1159,6	528,3	662,1	1131,4	980,5	674,0	828,8
Mx	12617	10312	2421	7640	749	3069	1703	1366	2087	3562
Min	233	497	153	183	211	160	481	219	187	242

Vysvetlivky: P – počet prác, S – súčet vstupov na všetky práce daného druhu, Pr – priemerný počet vstupov na jednu prácu daného druhu, Mx – počet vstupov na najnavštevovanejšiu prácu, Min – počet vstupov na najmenej navštevovanú prácu.

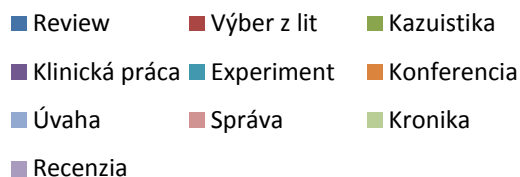
Najčastejšou formou publikácie je prehľadová práca (review) s aplikáciou vlastných skúseností (158). O tom, že náš časopis má významné miesto pri postgraduálnom vzdelávaní, svedčí aj to, že prehľadové práce (aj keď skrátené) publikované z konferencií (127) sú hneď na druhom mieste

– nielen počtom, ale aj čítanosťou (obr. 1, 2). Prehľadové práce sú nielen najčastejšou formou publikácie v našom časopise, ale patria spolu s kazuistikami aj k najčastejšie hľadanými publikáciami.

Absolútne počty jednotlivých typov publikácií za obdobie 2005-2014

Absolútne počty čitateľov jednotlivých typov publikácií za obdobie 2005-2014

Dlho sme hľadali priestor pre zaradenie tzv. výberu z odbornej literatúry na vyžiadané témy. Nakoniec sme tento druh publikácie odsunuli – a ukazuje sa, že neprávom. Napriek tomu, že bolo uverejnených len 18 takýchto prác, zaznamenali najvyššiu priemernú čítanosť (záujem čitateľov) – dokonca v priemere vyššiu (1889), ako pri prehľadových prácach, (1401,5), kauistikách (1405,6) aj ostatných klinických prácach (1159,6). Dobrý výber témy (školiťel, redakcia) a spracovanie vo forme „výberu“ je určite rýchlym a obsažným zdrojom informácií pre čitateľa.

Sme radi, že klinické práce sú v trende, aj u nás vykázali vysoký záujem čitateľov (hodnotenie priemerného počtu vstupov na jednu publikáciu). Klinické práce predstavujú jedinečnú formu publikácie, ktorá nemá v iných vedných odboroch prirovnanie. Túto formu si musíme v zdravotníckych odboroch obhájiť a dôsledne presadzovať aj pri iných formách vzdelávania (napr. diplomové práce, kandidátske dizertačné práce a ďalšie postupové práce). Je treba vychádzať z toho, že ústredným bodom zdravotníckej starostlivosti je pacient a história jeho ochorenia. Dôkladná dokumentácia je v každom prípade základným študijným materiálom.

Potvrdilo sa, že rôzne doplnky, ktoré robia časopis „pestším a zaujímavým“, ako sú napr. správy zo služobných ciest, ale aj kronika, majú vo všetkých číslach časopisu najnižšie počty vstupov. Netýka sa to výnimočných osobností či udalostí (napr. rozlúčka s prof. Žuchom má viac ako 2000 vstupov). Na tomto mieste je potrebné zdôrazniť aj dokumentačný aspekt časopisu a publikácií (kronika, správy, zápisnice výboru PS SLS a iné). Ide o budovanie histórie odboru, o zachovanie autentických správ o vývoji medicíny, prípadne odboru. Treba zdôrazniť aj skutočnosť, že spolu s históriou odboru sa buduje kultúrny odkaz doby.

Hádam najviac nás prekvapila štatistika recenzií. Musím sa priznať, že by som nikdy neveril, že recenzia novej knihy môže dosiahnuť viac ako 3500 vstupov. Môžeme konštatovať, že recenzie boli mimoriadne kladne prijaté našimi čitateľmi. Čitatelia aj v stručných správach o nových knihách hľadajú dôležité informácie. V priemere každú recenziu pozrelo viac ako 800 čitateľov.

Samozrejme nemôžeme zhodnotiť efektívnosť (kost/benefit) zo štúdia našich stránok, ale viac ako pol milióna vstupov, ktoré zachytil počítač na našej stránke (nevieme určiť koľko to bolo rôznych osôb) hovorí o tom, že naši čitatelia sa k nášmu časopisu vracajú, nachádzajú v ňom dôležité a použiteľné informácie pre štúdium, pre prax, pre prácu s informáciami. A to je našim cieľom.

Záver

Časopis PSYCHIATRIA – PSYCHOTERAPIA – PSYCHOSOMATIKA plní úlohy odborno-klinického a vedecko-pedagogického charakteru. Je súčasťou špecializačného a kontinuálneho vzdelávania lekárov a ďalších odborníkov v odbore klinickej psychiatrie, psychopatológie, psychoterapie a psychosomatiky. Na základe štatistiky vstupov na stránku časopisu a prehľadu, ktoré práce a ktoré témy sú pre čitateľov najzaujímavejšie, sme sa snažili nájsť spätnú väzbu na čitateľov, dôležité informácie pre redakciu, ktoré nám pomôžu pri zostavovaní ďalších čísel a zavedení nových informačných foriem, ktoré naši čitatelia vyhľadávajú.

Pozývame Vás na stránky časopisu Psychiatria – psychoterapia - psychosomatika, ktorý vstupuje do zreleho veku tretej dekády a ktorý už naplnil 21. ročníkov. Naďalej chceme prinášať pôvodné príspevky, referáty a informácie z odbornej činnosti odbore klinickej psychiatrie, psychopatológie, psychoterapie a psychosomatiky, domáce a zahraničné informácie z oblasti vzdelávania a činnosti Psychiatrickej spoločnosti Slovenskej lekárskej spoločnosti.

Časopis bol určený pôvodne len pre členov Psychiatrickej spoločnosti SLS. Ukazuje sa, že sa stáva spoločným zdrojom vzdelávania a odborného záujmu oveľa väčšej skupiny čitateľov aj autorov odborných a vedeckých prác. Priestor, v ktorom sa realizuje výmena odborných a vedeckých poznatkov v pregraduálnom aj postgraduálnom vzdelávaní, nie je vymedzený hranicami štátov, nie je obmedzený ekonomicky a umožňuje využívať stále modernejšie metódy nielen pre publikovanie, štúdium, ale aj výmenu názorov. Tento priestor je na Slovensku stále veľmi úzky a je preto našou ambíciou ho čo najefektívnejšie využívať. Veríme, že aj naši čitatelia nám poskytnú svoje predstavy a návrhy, ktoré budú slúžiť na prospech tohto typu vzdelávania sa.

Zdroje:

www.psychiatria-casopis.sk/psychiatria/kontakt.html

Do redakcie došlo 10.2.2015.

Prof. MUDr. Marián Bernadič, CSc., prednosta Ústavu patologickej fyziológie, Lekárska fakulta UK, Bratislava, odborný redaktor časopisu Psychiatria a neskôr aj Psychiatria, psychoterapia, psychosomatika.

MUDr. Pavel Černák, PhD., riaditeľ Psychiatrickej nemocnice Ph. Pinela v Pezinku, šéfredaktor a predseda redakčnej rady časopisu Psychiatria, psychoterapia, psychosomatika.

Doc. MUDr. Ivan Dóci, PhD., prednosta II. psychiatrickej kliniky Lekárskej fakulty UPJŠ v Košiciach, hlavný odborník pre psychiatriu, člen redakčnej rady časopisu Psychiatria, psychoterapia, psychosomatika.

PhDr. Helena Bernadičová, redaktorka časopisu LFUK - Bratislava Medical Journal, redaktorka a lektorka viac ako sto vedecko-odborných lekárskejších knižných publikácií (napr. Princípy internej medicíny I-III, Princípy chirurgie I-IV, Choroby ciev, Detská chirurgia, Osteoporóza, Pľúcna hypertenzia ai.). Jazyková redaktorka časopisu Psychiatria, psychoterapia, psychosomatika.